

CRONICA DRAMATICĂ

Scena mesei — un moment de mare
savoare comică

TEATRUL NAȚIONAL
DIN BUCUREȘTI

CĂSĂTORIA

de N. V. Gogol

Anul 1835 marchează un moment rodnic în creația literară a lui Nikolai Vasilievici Gogol: îi apar culegerile de povestiri *Arabescuri* și *Mirgorod*, începe și termină comedia satirică *Revizorul*, scrie primele pagini din *Suflete moarte*. Într-un cerc de prieteni, citește, într-o seară de primăvară, o comedie care se cheamă *Pretendenții* și care, de atunci înainte, se va numi *Căsătoria*. Prelucrând un motiv dintr-o povestire („În noaptea de ajun”) — pățania unei fete de măritat care,

Data premierei: 21 aprilie 1976.

Regia: SANDA MANU. Scenografia: PAUL BORTNOVSKI. Costume: ELENA PĂTRĂȘCANU-VEAKIS. Ilustrația muzicală: ing. LUCIAN IONESCU.

Traducerea: MARIA PETRESCU și SANDA MANU.

Distribuția: DRAGA OLTEANU-MATEI (Agafia Tihonovna); SIMONA BONDOC (Arina Panteleimonovna); COCA ANDRONESCU (Fiokla Ivanovna); AL DRĂGAN (Ivan Kuzmici Podkoliosin); COSTEL CONSTANTIN (Ilia Fomici Kocikariov); MARIAN HUDAC (Ivan Pavlovici Ouăprăjite); GRIGORE GONȚA (Nicanor Ivanovici Anoucikin); MIHAI FOTINO (Baltazar Baltazarovici Jevakin); ALEXANDRA POLIZU (Dunișa); ADRIAN PINTEA, GH. VISU (Stepan).

nevrind să renunțe la nici unul dintre pretenții ei, îi va pierde în cele din urmă pe toți — Gogol introduce una din temele predilecte legate de prezentarea „oamenilor de prisos”, în persoana pretendentului puțin convins de inițiativa sa, funcționarul de gradul al 7-lea Podkoliașin. *Căsătoria* era, așadar, aproape gata înainte de a se fi născut prima scenă din *Revizorul*. Ce l-o fi determinat pe autor să n-o încredințeze încă nici actorilor, nici tiparului? De ce a fost nevoie să aștepte confruntarea cu publicul încă șapte-opt ani? Probabil... probabil că autorul însuși a simțit, în anul acela de efervescentă creație, o îndoială în ceea ce privește compoziția lucrării; probabil că a dorit o verificare și, cum un bun prieten îi sugerase un pretext excelent, a scris, între timp, *Revizorul*. Cert este că, și după ce lucrarea a fost pusă la îndemâna cititorilor și a fost montată la Petersburg (1842) și Moscova (1843), s-a considerat că ar fi lipsită de acțiune, o desfășurare lentă de scene cu caracter realist și cam atît. Chiar dacă s-a spus mai târziu că aceasta e lucrarea care pregătește dramaturgia realistă a lui Ostrovski, prin predominanța caracterelor ei asupra intrigii, chiar dacă s-au putut extrage de aici principiile artistice călăuzitoare ale realismului critic rus, factura ei, mai puțin dinamică și mai mult picturală, a putut deconcerta uneori, așezînd-o fie la limita farselor ușor vetuste și ușor burlești, fie în zona proiectiilor colorate de tipologii, dar nu și de perspectivă asupra unei lumi. Sigur că explozia creatoare din *Revizorul*, cu echilibrul ei perfect între „intrigă” și „caractere”, nu se întîlnește aici. De aceea a și fost nevoie ca această primă comedie s-o aștepte pe a doua — și să rămîna a doua. Dar ea e a doua în ierarhia lucrărilor dramatice ale lui Gogol; altfel, de-sine-stătătoare, e o excelentă pictură de moravuri a Rusiei anilor 1830—1840, cu confruntările ridicole de ifose dintre moșierime și negustorime, cu lipsa de orizont a micii-burghezii, o spirituală, veridică și, în cele din urmă, amară descriere a modului de viață lipsit de autenticitatea și naturalitatea vieții al unor oameni falsificați de prejudecăți, de titluri și de poziția lor socială. Ironia e cuprinsă în însuși actul pe care încearcă să-l săvîrșească personajele; și sensul ei, în faptul că pînă și un asemenea act, care îi dă omului o adevărată identitate civică, ele îl ratează.

Montarea de la Teatrul Național, realizată de Sanda Manu, stă sub semnul acestei ironii de substanță și vizează, premeditat, perspectiva asupra moravurilor unei lumi care se falsifică. Poate că începe deconcertant; dar nu pentru că atmosfera coboară, eumva, la situația de farsă, ci dimpotrivă — tocmai pentru că situația de farsă aproape că nici nu e luată în considerație. În orice caz, dialogurile lui Podkoliașin cu sluga sa Stepan, desfășurate pe fondul romanței sentimentale cîntate de acesta din urmă, într-o

Alexandru Drăgan (Podkoliașin) și Costel Constantin (Kocikariov)

transă fără întrerupere, sînt de natură să puncteze atmosfera de parodie în care se vor desfășura lucrurile, cu o ostentație, de la un moment dat, nefirească, după părerea noastră. Interpretat de Al. Drăgan, Podkoliașin e un tip exemplar pentru galeria acestor „oblomovi” surprinși aici, cu nostalgii stîse în priviri și autoritate fără autoritate față de lume și de el însuși, serios și pierdut în același timp, conștient și speriat de propriile imbolduri ale stării de conștiență; în general, un desen bine schițat, bine executat, pe care-l simți de acolo și din familia altor eroi cunoscuți ai acestei literaturi (Axentii Ivanovici Poprișcin, Akaki Akakievici Bașmacikin etc.). Doar că liniile portretului său ar mai avea nevoie și de ceva viu pentru a se însufleți, un ecou în relațiile cu partenerii. În general, ni se pare că desenul e prea exact, uluitor de verosimil, cu odaia aceea îngălbenită de lene și de neglijență, unde te poți împiedica la tot pasul de un lighean și de un papuc, dar nu e tot atît de însuflețit în situația dată. (Iată — de lighean și de papuc nu se împiedică nimeni!) Apariția Fioklăi Ivanovna, pețitoarea interpretată de Coca Andronescu, aduce nițică vioiciune în această lințezeală, iar vigoarea de cazac a lui Kocikariov, întruchipat de Costel Constantin, schimbă ritmul și cursul evenimentelor. Dar primul act se scurge prea iute și asupra momentelor lui de contrast comic stăruie o anumită stinghereală, o tendință de expediere.

Eu actul următor încep să se acumuleze elementele de bază ale concepției regizorale. Prima surpriză: Agafia Tihonovna, fata de măritat pe care urmează s-o pețască patru pretendenți, nu e o prostituată oarecare, nu e o caricatură sau o falsă ingenuă, ci o domnișoară foarte sănătoasă, ademenitoare și amplicită, interpretată de Draga Olteanu-Matei. A doua surpriză: casa domnișoarei atît de disputată, casa disputată, ea însăși, ca obiect

de zestre, își arată toate întortocherile și cotloanele inutile, cu suita de slugi de toate virstele care se ivesc de peste tot și trec de colo-colo, ele însele inutile, ca și întortocherile acestei lumi. Cu contribuția scenografului Paul Bortnovski, s-a realizat aici o pagină de antologie artistică privind caracterizarea stilizat-realistă a unei epoci și a unor moravuri aparținând societății cu aspirații de parvenire de la mijlocul secolului trecut. Cum observa un cronicar*, mișcarea acestei figurații, straniu și tăcute, prezintă peste tot și inutilă peste tot, e cea mai originală idee din spectacol. Dar mai e una. Din punctul de vedere al desfășurării acțiunii, nici începutul actului doi nu aduce o înviorare substanțială. Momentele capătă ceva ritm, dar nu deplină savoare. Până la scena mesei. Poftiți în jurul imensei mese albastre care domină încăperea principală, cei patru pretendenți, împreună cu Kocikariov, ies parcă din „roluri” și îndeplinesc, cu o poftă primitivă, fără uzanțe, un ritual natural, servindu-se fără vorbe și fără gesturi de prisos, în timp ce mai tinerele slugi, împreună cu amfitrioana, intonează în cor un cântec duios și sentimental, smerite ca în fața unui moment solemn. Este o scenă de o savoare excepțională, prin contrastul comic creat, și, într-un fel, de răscruce în desfășurarea spectacolului, pentru că, de aici înainte, lucrurile parcă se leagă și ecourile acestui contrast inspiră și alte momente. De pildă, intervențiile pretendenților pe lângă Agafia Tihonovna, acordul intervenit — în fine! — între ea și Podkoliosin, monologul lui Podkoliosin de dinainte de a o lua la sănătoasa și finalul, care o include în galeria oamenilor de prisos și pe croină, cu rochia ei de nuntă, inutilă, și imaginea unui Podkoliosin tolănit în odaia lui de ceară, proiectat pe fundal ca o tristă emblemă a zădărniceii tuturor acestor lucruri.

Apreciem, așadar, originalitatea concepției regizoarei și modul cum a transpus-o în principalele momente ale spectacolului, deschizând o perspectivă nouă asupra piesei și asupra moravurilor de viață cuprinse în ea. Regretăm că desenul, exact, nu și-a găsit, pe unele porțiuni, și vivacitatea comică respectivă, derutînd sau lipsind de savoare situații care își reclamă un conținut comic real. Reținem, dintre interpreți, creația, fără îndoială neașteptată și de un firesc elegant în redarea ridicolului, realizată de Draga Olteanu-Matei, ferveora spirituală a lui Mihai Fotino (Jevakin) și dansul în jurul propriei sale siluete al lui Grigore Gonța (Anouckin), compoziția fermă a Simonei Bondoc (Arina Panteleimonovna), prezența colorat scenică a Alexandrei Polizu (Dunișa) și, pentru ceea ce ne-a putut sugera și dincolo de piesă, pe Alexandru Drăgan (Podkoliosin).

C. Paraschivescu

* Traian Șelmaru, „Informația Bucureștiului”, 22 aprilie 1976.

Maria Ploae (Silvie) și Anca Pandrea (Lisette)

TEATRUL DE COMEDIE

JOCUL DRAGOSTEI ȘI AL ÎNTÂMPLĂRII de Marivaux

Data premierei : 14 aprilie 1976.

Regia : TUDOR FLORIAN. Scenografia : DOINA SPIȚERU. Traducerea : N. AL. TOSCANI.

Distribuția : AUREL GIURUMIA (Orgon) ; GHEORGHE ȘIMONCA (Mario) ; MARIA PLOAE (Silvie) ; ANCA PANDREA (Lisette) ; DAN TUFARU (Dorante) ; GEORGE MIHAIȚA (Arlequin).

Jocul dragostei și al întâmplării vede lumina rampei într-al patrulea deceniu al secolului al XVIII-lea, când pe scena franceză, odată cu Brutus, cu Zaira și cu Mahometul lui Voltaire, strălucirea tragediei cornelice și raciniene scăpăta domol, dar sigur, spre asfințit. E anul când apare Manon Lescaut al abatelui Prévost ; în literatura dramatică, ipostazelor generatoare de crimă și nebunie ale dragostei le ia încet-încet locul mai blînda problematică a comediei. Pionier în felul său, Marivaux e unul din întemeietorii genului,